

ÖLLÖS LÁSZLÓ A közös indulás*

A Magyar Közösség Pártja és a Most-Híd közös indulása a soron következő parlamenti választáson olyan kérdés, amelyik a szlovákiai magyar közvélemény jelentős részét foglalkoztatja, ám alighanem nem egy szlovákot is. A közös listával kapcsolatban több kérdés merül fel, amelyekre választ kell adniuk azoknak is, akik óhajtják, és azoknak is, akik nem. De főként azoknak, akik úgy tesznek a közvélemény előtt, mint akik szeretnék, ám a valóságban minden erejükkel gátolták.

A közös indulás legfőbb akadálya a két párt jelentős csoportjainak ellenséges viszonya. Tehát nemcsak ellenfeleknek tekintik egymást, hanem felszámolandó ellenségnek. A másik fél politikai megsemmisítésével többször meg is próbálkoztak. Ebből ered a végtelen gyanakvás egymással szemben.

A Most-Híd vezetői feltételezhetően attól tartanak, hogy az MKP hatalomra kerülésével elveszítenék az ország gazdasági életében megszerzett pozícióik jelentős részét. Az MKP-t okkal lehet fenyegetésnek tekinteni, mivel maga is számottevő, ambiciózus vállalkozói háttérrel rendelkezik. Ezzel a Híd egyik alapvető tartópillére roppanna meg. Az MKP számos vezetője pedig biztos benne, hogy a Most-Híd, amikor vélt érdekei úgy kívánnák, nyomban megsértené a választási megállapodást. Az összefogást tehát az első adandó alkalommal más célok elérésére cserélné.

A felek félelmei a másik fél álláspontjaiból és döntéseiből táplálkoznak. A Magyar Közösség Pártjának több vezetője, sajtója, egyes támogatói folyamatosan hangoztatták, és esetről esetre demonstrálták, hogy a Hidat elsősorban gazdasági érdekek hozták létre, és mozgatják. Más szempontokat és értékeket konfliktusuk esetén azoknak rendeli alá. Továbbá a Magyar Közösség Pártjának több vezető politikusa, valamint sajtója olyan pártként jellemezte a Hidat, amelyik teljesen megbízhatatlan, pillanatnyi vélt érdekei mentén változtatja álláspontjait és szövetségeseit. Így a vele való összefogás biztos bukásra van ítélve éppen az olyan állhatatosságot igénylő kérdésben, mint a magyar kisebbség jogainak kivívása. Azaz az MKP létezésének legfontosabb tartópillérénel szembesülne a kudarccal éppen szövetségi politikája miatt.

* A folyóiratunk előző számában Gyurovszky László által közölt vitaanyagra reflektáló írás. L. Gyurovszky László: Hogyan tovább? A szlovákiai magyar pártok választási eredményeinek elemzése, 1990–2016. Fórum Társadalomtudományi Szemle, 21. évf., 2019/2. sz. 103–111. p. Gál Zsolt és Harrach Gábor hozzászólása ugyanott, 112. és 113–116. p. A Híd és az MKP közös indulásáról Zászlós Gábor nyitott vitát az Új Szó hasábjain.

A Most-Híd közben rugalmatlan, a kialakuló helyzetekhez alkalmazkodni képtelen szervezetnek mutatta be az MKP-t. Sőt évekig szélsőséges és radikális pártként láttatta. Olyannak, amelyik elszakítaná a Hidat a szlovák partnereitől, és ami még fontosabb, elriasztaná tőle szlovák választóit. Nélkülük pedig nem volna képes megugorni a parlamentbe jutáshoz szükséges küszöböt.

A két párt külső kötődései is eltérnek egymástól. A Most-Híd egyik argumentuma sokáig úgy hangzott, hogy az MKP a magyar kormány meghosszabbított karja, így Szlovákiában elszigetelte magát. Izolációban pedig legfeljebb hangoskodni lehet, ám semmi sem érhető el. A két párt együttműködése őket is ide húzná, eltántorítva tőlük szlovák választóikat. (Amint azt már leszögeztük, a szlovák választóik támogatása létkérdésnek számított a Híd számára.) Az MKP-nak sokáig tartott, amíg kikeveredett ebből a hálóból. Ez részben a regionális koalícióinak, részben Igor Matovič részéről az elmúlt hónapokban felkínált választási összefogásnak, részben pedig a Híd szlovák ellenzéki pártok körében történt elutasításának köszönhető.

Az MKP egyes politikusai pedig olyan pártnak vélik a Most-Hidat, amelyiknek egyes vezető politikusai a szlovák kormány befolyásos köreitől függenek. Tehát a Híd nem szuverén párt, legfontosabb döntéseit a valóságban nem önállóan hozza. Következésképpen a vele való összefogás számos bizonytalanságot hordozna a következő kormányzati ciklus során, akár kormányzati, akár ellenzéki helyzetbe kerülnének. A mostani közvélemény-kutatási eredmények azt mutatják, hogy a következő kormány megalakulása és stabil működése alig néhány fős parlamenti többségen múlna, így az egyes képviselők külső függései különösen nagy jelentőséggel bírnak. Ha néhányan máshova állnak, más kormány alakulhat akár nyomban a választást követően, akár a kormányzati ciklus során.

A két párt közti viszony legjelentősebb terhe tehát nemcsak az egymás iránti bizalom teljes hiánya, hanem hogy a másik felet eleve veszélyforrásnak tartják. Olyan célokkal, stratégiával és kötődésekkel, amelyek a saját pártjuk létezésének alappilléreit fenyegetik.

A válság

Ez a helyzet azonban minden látszat ellenére messzebbre nyúlik a pártszakadásnál. Egy régóta húzódó és egyre inkább mélyülő válság következménye és megjelenése. 1989 után két stratégiát alkotott meg a magyar kisebbség. Az egyik abban állt, hogy a magyaroknak együtt kell működniük a csehszlovákiai, majd a szlovákiai demokráciát előrevivő erőkkkel és személyekkel, aktívan bekapcsolódva az ország demokratizálásába. A magyaroknak a kommunista rendszert megdöntő forradalomban a lehető legkezdemenyebben és legalkotóbban kell részt venniük. Majd tevőleges szerepet kell vállalniuk az alkotmányosság és jogállam, a piacgazdaság, a politikai pluralizmus és a szabad társadalom felépítésében, az ezekhez szükséges küzdelmek megvívásában. A folyamatba pedig a magyarok sajátos jogai és egyéb elvárásai is természetesen beilleszthetők, hiszen a huszadik század nacionális elnyomásra építő államfelfogásának megváltozása és a magyarok egyenjogúsítása nélkül a demokrácia is ingatag marad. (E sorok szerzője is ennek a stratégiának a formálásán munkálkodott.)

A másik stratégia lényege abban állt, hogy a magyarok sajátos jogait és egyéb fontos céljainak elérését ki lehet kényszeríteni. Amennyiben központilag irányított, hatékony rendbe szervezik őket, akkor otthoni nyomásuk összekapcsolva Magyarország segítségével, valamint a fejlődésnek indult nemzetközi kisebbségvédelmi rendszerrel bármelyik szlovák kormányból ki tudja préselni azt, amire a magyaroknak szükségük van.

Nagyjából az ezredfordulóra kiderült, hogy sem az egyik, sem a másik, sem pedig a kettő kombinációja nem hozott áttörést a szlovákiai magyarok helyzetében. Kisebb eredményeket értek ugyan, hol az egyik, hol a másik stratégia eszközeivel, ám a magyarok megmaradásának és fejlődésének legalapvetőbb kérdéseiben lényegi változás nem történt. A magyar nyelv nem vált hivatalos nyelvvé, az ország magyarok lakta régiói a legelmaradottabbak közt maradtak, a magyarokat regionális kisebbséggé tették ismét, a kollektív bűnösség elve pedig tovább él. Az alkotmány preambulumáról nem is beszélve.

Az elmaradt eredmények pedig torzítani kezdték a szlovákiai magyarok politikai értékrendjét és persze a képviseletét. Sikereket olyan politikusai tudtak felmutatni, akik nem a magyarok megmaradásának alapkérdéseire összpontosították minden erejüket, hanem olyan területekre, amelyek illeszkedtek a szlovák nemzetállam aktuális működési elveihez. Tehát gazdasági érdekeket érvényesítettek, adminisztratív ügyeket intéztek, a kormány és a közigazgatás egyes pozícióit foglalták el, kulturális támogatásokat felügyeltek stb. A másik felfogásban pedig egyeseknél megjelent a szélsőjobboldal eszmeisége. Ők az elhárítandó hibát nem abban látják, hogy a NATO-ban és az Európai Unióban nem létezhet olyan erő és fenyegetés, amelyiktől jobban fél a szlovák fél, mint attól a feltételezéstől, hogy a magyarok az ország egységét és integritását fenyegetik. Hanem a még nagyobb központosítás elmaradásában látják.

Csakhogy sem az eredeti stratégiák, sem pedig torzulásaik nem változtatottak lényegileg a magyarok nemzeti alárendeltségén. Nem állították meg asszimilációjukat, nem változtatták meg az ország vezetésének államfelfogását, és ami a legfontosabb, nem alakították át a szlovákok magyarságképét. A magyarlakta régiók elmaradottsága nem fordult át, még ha időnként nőttek is az oda jutó erőforrások. A kormányzás idején megszerzett pozíciók is inogni kezdtek, amint kikerültek a végrehajtó hatalomból. Olyan átfogó kisebbségi törvényre ugyanis nem futotta, amelyik akár ellenzéki helyzetben is biztosította volna döntő szavukat saját ügyekben. A nyelvi jogok terén kisebb javítások történtek ugyan, de mivel a magyar nem vált hivatalos nyelvvé, továbbra is alárendelt szerepre van kárhozthatva. A magyarok szimbólumai sem kerültek be az ország szimbolikájába, ünnepein nem teszik tiszteletüket az állam legfőbb méltóságai. Kisebbségbe kényszerültek az ország közigazgatási egységeiben. Az alkotmányhoz pedig nyúlni sem lehetett, noha preambuluma másodrendű szerepbe tolja a nemzeti kisebbségeket, és a nemzeti kisebbségek jogait taglaló szövegrész erősen hiányos.

A magyarok persze fogyni kezdtek. A fogyás most jut el oda, hogy immár a szlovákiai magyar intézményrendszer egyre nagyobb részét érinti. Az iskolákat a megjelent negatív beiratkozási előrejelzésekben. Sőt, a gyengébbeket megszűnéssel fenyegeti. A sajtót az olvasói fogyásában. Különösen a fiatalabb újságírók gondolkodhatnak el, mit is fognak tenni 10-20 év múlva. A pártokat pedig választóik elfordulásában.

A program

Nemcsak az a kérdés ma, hogy összefog-e az utolsó évtizedben szétszakított szlovákiai magyar politikai képviselő. Hanem hogy képes lesz-e a huszonegyedik század elejének körülményeire és lehetőségeire építve sikert ígérő elképzeléssel előállni. Nem kommunikációs trükkökből összeállított „vízióval” (magyarítva: ábránd, jövőkép, látomás). Nem is csak taktikai elemekből összeragasztgatott, naponta változó manővereztetéssel. De nem is álmokkal. Hanem részletesen kidolgozott igazi programmal. Olyannal, amely a siker valós esélyét kínálja, amelyik felemel és méltóságot ad. Olyannal, amelyik túlmutat a pusztá érdekérvényesítésen, sokkal több annál. Így elkötelezett, ha kell, áldozatot vállaló embereket is magához vonz.

Egyébként egy esetleges új magyar parlamenti képviselő is csak a régi maradhat. Beleragad ugyanis a megörökölt ellentmondásba. Sem erővel, sem pedig politikai érdek-egyeztetéssel nem lesz képes megállítani a választói bázisának fogyását. A folyamat pedig tovább torzítja értékrendjét, majd szerkezetét is. Hiszen értelmét veszíti el. Az pedig semmiféle érdekkötődéssel nem helyettesíthető. Sem kommunikációs manőverekkel, sem „image”-képzéssel, sem pedig karizmával. Idővel ugyanis kiderül róluk, hogy tartalmatlanok, sőt esetleg más tényleges tartalommal bírnak, mint amit a világnak és a választóiknak mutatnak.

A politikai pártoknak soha sem egy programjuk van, hanem legalább kettő. Egy nyilvánosságra hozott és egy belső. Ha a legfontosabb elemeikben megegyeznek, akkor a párt nyíltan megmutatja a világnak, mit szeretne. Az ellentétes véglet, ha szinte egyáltalán nem egyeznek. A párt valós céljai mások, mint, amit a világnak hirdet. Ez persze fokozatosan kiderül. Ha a párt választóinak nagy része hittel csüng a párton, akkor később veszi észre, ha kritikusabban értékeli, akkor korábban.

Az új reprezentációnak azonban arról kellene meggyőznie a magyarok zömét, hogy amit képvisel, az nem a romlás folytatásának finomított változata, hanem valós, tényleg valós esélyt kínál. Csodát ugyan nem tesz, de esélyt, igazi esélyt, ad. Ilyen helyzetben mozdulhat meg a magyar társadalom. A diákok, az értelmiség, a több száz társadalmi szervezet java része, a kulturális intézmények. És persze a vállalkozók, de nemcsak egyes érdekcsoportjaik.

Csak hogy ehhez olyan lélek, olyan meggyőződés kel, ami messze túlmutat a mostani hatalmi harcon és a benne rejlő kilátástalanságon. Különbözik még az az érv is kevésnek bizonyulhat, hogy a magyaroknak nem lesz képviselőjük a parlamentben. Jelentős részük ugyanis a mostanit sem tekinti a sajátjának. Egy pillantást vetve az elmúlt évek választási eredményeire, különös tekintettel a magyarok részvételi hajlandóságára, kivehető, hogy a bizalmukat veszítették száma folyamatosan nő. Az így gondolkodók a képviselő megszünését csak a képviselők és embereik előjogainak megszünéseként látják. A saját helyzetüket így is, úgy is rossznak tartják. Őket pedig aligha lehet pusztán a közös választási indulással meggyőzni. Főleg ha még azt is hosszú taktikázással, veszekedéssel, a nyomásgyakorlás teljes arzenálját bevetve, a másik fél átverésének, felszámolásának lehetőségét megtartva próbálják összekalapálni.

A mainál is többen gondolnák, hogy ezek a politikusok elsősorban és másodsorban is magukra gondolnak. A nép érdemi képviselője számukra sokadrangú. A polgár szavazzon, majd semmi különösöt ne várjon. Ma már sokan gondolják ezt, és egy elnyújtott

huzakodás csak tovább növelné a számukat. Taktikai manőverek újabb és újabb felvonásai nemkülönben. Ha tehát szeretnének megegyezni a felek, akkor tegyék minél gyorsabban és látványosabban. Ha pedig nem, akkor azt szögezzék le minél hamarabb, mert még az is kevésbé árt.

Amint arra már céloztunk, a gyors és látványos megállapodás sem elég. A kedvüket vesztettek jelentős részét ez még nem képes az urnákhoz csalni. Ahhoz a feleknek hitelesen kellene demonstrálniuk, hogy képesek kivezetni a szlovákiai magyarokat az elmúlt három évtized alapellentmondásából.

Ám ehhez mindenekelőtt szembe kellene nézni az eddigi stratégiák korlátaival. Nemcsak korlátozott eredményeiket kellene kampányszerűen kommunikálni, a kiábrándultakat azok már nem hatják meg. A magyarok választási hajlandóságát ismét az országos átlag fölé csak olyan program és politikusok tudnák emelni, akik hihetően képesek bemutatni, hogy a magyarok gazdasági jövőjének, nemzeti jövőjének, a konkrét emberek sorsának és benne nemzeti méltóságuk tekintetében valós esélyt kínálnak.

Többen generációváltást követelnek. Fő argumentumuk, hogy azok, akik a mostani áldatlan helyzetet előidézték, adjanak teret a fiataloknak. A követelésnek van valóság-magja, ám egy generációváltás sem feltétlenül elegendő. Politikájuk tartalomváltása nélkül ugyanis aligha hoz áttörő eredményeket. Az feltételezhető, hogy a régiek kevésbé képesek erre, mint az újak, ám semmi sem garantálja, hogy az újak pusztán koruknál fogva megoldást tudnak találni a szorító csapdahelyzetre. A lényeg: a korábbi stratégiák gyengéit és torzulásait a nevükön nevező és a megoldásukat kínáló programot semmi sem helyettesítheti.

A megállapodás keretei

Egyébként a választási megállapodás formális keretei tulajdonképpen adottak. Az egyik a pártok választási koalíciója. Ebben az esetben mindegyik koalíciós partner parlamenti párttá válik annak minden jogával, valamint megkapja a szavazatokért járó pénzüsszeget, erre a további működéséhez óhatatlanul szüksége van. Követői felé demonstrálhatja létezését a választási listán, és megmutathatja saját erőnyeit, olyanokat is az urnákhoz csalva, akiknek a másik fél elfogadhatatlan. Ebben az esetben ugyan 7 százalékos a parlamentbe jutási küszöb, ezt kell megugorni, ám ez jó programmal és kampánnyal nem lehet probléma. Sőt, Gyurovszky László dolgozatában azt állítja, hogy a szlovákiai magyarokban számukat tekintve ma is benne van egy 9–10 százalékos eredmény lehetősége.

A másik egy közös választási párt alapítása. A parlamentbe jutás küszöbe így csak 5 százalék. Ebben az esetben a felek egy közös pártot hoznak létre, minden bizonnyal paritásos alapon. Ez a képződmény kerül a parlamentbe, annak minden jogával. A szavazatokért járó pénzüsszeget is a választási párt kapja, ám a felek igazságosan eloszthatják, ha megegyezésük valóban korrekt. Tehát ha egyikük sem akarja átverni a másikat. Ha igen, akkor persze bonyolultabb a helyzet. Ebben az esetben persze a feleknek nehezebb láttatniuk sajátosságaikat követőik előtt, de a probléma megfelelő kampánnyal megoldható. Ha számolunk, világos: a választási párt megalapítására, majd megismertetésére még van idő, amennyiben az egyik fél nem arra játszik, hogy időhúzással ellehetetlenítse.

Fontos leszögezni, az, hogy a felek az egyik nagy párt, azaz a Híd vagy az MKP választási listájára mennének fel, nem jelent sem közös listát, sem valós megegyezést. Ez a lista nem közös, hanem a listát adó párté. Csak ő jut formálisan a parlamentbe. Így a listát adó párt a többiek neki nem tetsző jelöltjeit le is veheti a listáról a választás előtt, és persze a szavazatokért járó összegből egyetlen fillért sem köteles adni a másoknak, tehát pénzügyileg is kismimizheti. (Erre már példa is volt.) Azaz ajánlata a valóságban halálos ölelés. Eközben kifelé azt kommunikálja, hogy ő megtette megegyezési ajánlatát, azzal számolva, hogy a választók nem értik ezt a helyzetet. A valóságban pedig a másik párt alapos meggyengítésének, sőt esetleg felszámolásának a lehetőségét akarja megteremteni. Erre már eddig is voltak kísérletek, de példák is, és az érintettek persze emlékeznek rájuk. A trükk bizonyára kemény vitához vezet – egyébként joggal –, ami tovább gyengíti a polgárok részvételi hajlandóságát.

Valamint az a publikált megállapítás is helyes, hogy a másik párt választóinak tekintélyes része az elmúlt 12 év tapasztalatai után aligha volna hajlandó az eddigi ellenfél pártlistájára szavazni. A két nagy saját pártlistájának megnyitása ezért a választók számát csökkentené, az elérhető eredményt rontaná, amivel a képviselőket a lehetségeshez képest gyengítené.

Itt kell leszögeznünk, hogy ennél még az az ajánlat is jobb, hogy a két nagytól nem függő Magyar Fórum váljon választási párttá. Ahhoz persze jelentős átalakításon kellene átesnie, de az gyorsan kivitelezhető.

A mostani helyzet más, mint a korábbiak. A másik felet nem lehet hatékonyan agyonkommunikálni az adott párt befolyása alatt álló tömegkommunikációs eszközökkel. Sarokba sem lehet szorítani, hiszen immár a felek egyike sem képes egyedül átugorni a választási küszöböt. Legfeljebb a másik legyőzésének szándékát lehet megint demonstrálni ország és világ előtt még a mostani helyzetben is.

A korrekt koalíciókötés egyik fontos elvévé kell válnia, hogy a felek lemondanak bármiféle leszámolásról. Abba kell hagyni az évek óta ismétlődő karaktergyilkossági kísérleteket, éppen a legszínvonalasabb ellenvéleményt megfogalmazókkal, a legjelentősebb politikai teljesítményt nyújtókkal szemben. Új korszakot kell nyitni, amelyiknél minden kreatív képességre szükség lesz. A másik alternatíva az a közhangulat, amely előnti a magyarokat, ha képviselője az Európai Parlament után a szlovákiaiból is kihull.

Senki se áltassa magát, ha a helyzet nem változik, háromnegyed év a világ. Bárki bárkinek bármit is ígérjen párton belül és kívül.

A bizalom és a program

A felek minimális célként arra törekedhetnek, hogy a megroppant bizalom legalább egy részét helyreállítsák. Ehhez azonban látványosan és hihetően demonstrálniuk kellene tényleges együttműködési hajlandóságukat és képességüket. Maximális célként pedig egy új, a huszonegyedik század körülményiből kiinduló, a korábbi századokban még nem volt lehetőségeket számba vevő program megalkotását tűzhetik ki maguk elé.

Persze, világunkban bármilyen kommunikációs szlogenre tehető, akár az előbbi gondolat is. Tartalommal azonban így nem tölthető meg. Nem árt hát átgondolni, hány hasonló kommunikációs szlogent nyomott le a magyar kisebbség torkán a szlovákiai a magyar reprezentáció egyik-másik csoportja az elmúlt időszakban. Éppen ez az egyik

oka a növekvő bizalomvesztésnek. Sokan vannak, akik a tartalom nélküli ígéretes és pozícióváltások sorozata után már nehezen fektetik bizalmukat bármiféle újabb állításba. Az ő bizalmukat a régi eszközökkel aligha lehet visszaszerezni. Persze léteznek újak is. Ám hozzájuk is tartalom kell, üresen, vagy éppen taktikai hazugságokkal megtömve azok sem érnek semmit.

Az előttünk álló választási időszakban bizonyára többféle ígélet hangzik majd el különféle személyektől. Szlovákia választási rendszere lehetővé teszi, hogy mindegyik polgár maga választhasson közülük. A preferenciaszavazatok intézménye a választókra bízta annak eldöntését, hogy a választást követően ki kerüljön a parlamentbe. Emiatt helyes az az állítás, hogy egy esetleges választási koalíció a választók kezébe helyezné a döntést, kiket tesznek képviselőjükké. A választási koalíció listája tehát valóban egyfajta belső választást jelentene. Ám éppen ezzel kapna mindenki esélyt!

Csakhogy eddig is megvolt erre a lehetőség. Ám a küzdő felek közül néhány vezető (fontos leszögezni, hogy nem mindenki) inkább a másik fél politikai megsemmisítésével próbálkozott, mint annak a lehetővé tételével, hogy minél erősebb magyar képviselő elérése mellett a választók döntsenek a képviselő kilétéről. Ma az a kérdés, hogy kinek mi az elsődleges, és mely céljai a pusztán másodlagosak? Vajon a másik párt gyengítése-e az elsődleges, a szlovákiai magyarok képviselőténél előbbre valóbb, sőt még a saját képviselőik törvényhozásba juttatásánál is fontosabb cél, vagy fordítva. Eddig a kettőt össze lehetett keverni, ám az európai parlamenti választások kudarcra világosan mutatja a jövőt. A képviselőt megakadályozni sikerült, biztosítani nem. Sem a gyenge eredmény, sem a másik gyengítésére hivatott szatellit, de a kommunikációs manőverek sora sem emeli a megszerezhető szavazatok számát. Sőt.

Most főleg bizalomra volna szükség. Még hozzá olyanokét kellene megszerezni, pontosabban visszaszerezni, akik elveszítették. Ez pedig különösen nehéz. Főként ha éppen a bizalomvesztésre építve más pártok is igényt tartanak a magyarok szavazataira, amire a pártpluralizmus világában minden joguk megvan. Ebben a helyzetben tovább vinni az eddigi konfliktusokat, sőt újakat teremteni fatális tévedés. Ha azonban a valós cél nem a magyar képviselő erősítése, hanem gyengítése, akkor persze nem az.

Korproblémák megoldása nélkül hallgatni róluk nem elég. A hallgatás a bizalomvesztést nem szünteti meg. Ahhoz a bizalomvesztés okaira kell megoldást kínálni. Még hozzá hitelesen, úgy, hogy az elfordulók fogadják el, ne csak a képviselőjelölteknek és a pártjuknak tessék.

Új program kell az új bizalomhoz. Több új képviselőjelölt, valamint egyenlőségen alapuló gyors, látványos megegyezés is, ám mindenekelőtt igazi esélyt kínáló alapos koncepció, amely kiutat mutat az eddigi stratégiák és torzulásaik gyengéiből, és amelyet ezért valóban képviselni lehet.